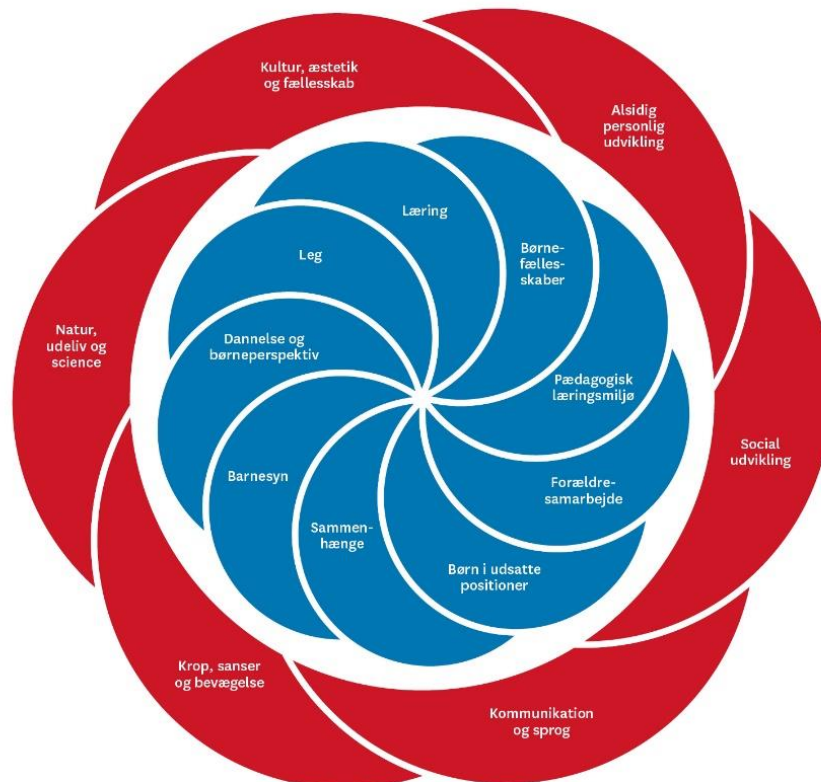

Den styrkede pædagogiske læreplan For Børnehuset Bakketoppen

Hvad siger loven?

Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til det pædagogiske arbejde ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse.

Dagtilbudslovens § 8, stk.

Børnehuset Bakketoppen er en kommunal daginstitution, der er en del af Dagtilbud Nord. Vi er normeret til 19 vuggestuebørn og 57 børnehavebørn fordelt på 4 grupper.

Mission og vision i forhold til kerneopgaven

Dagtilbuddets mission:

Vores mission er, at skabe rammerne for "det gode børneliv", hvor det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse er i fokus.

Dagtilbuddets vision:

Vores vision er, at alle børn i Børnehuset Bakketoppen dagtilbud lærer at mestre livet og at indgå i udviklende fællesskaber.

Dagtilbuddets læringssyn.

I Dagtilbud Nord har personalet en viden om barnets læring, med udgangspunkt i John Hatties teori om synlig læring. Et af de vigtigste omdrejningspunkter i Synlig læring er, at barnet er bevidst om sin egen læring. Dermed bliver barnet aktiv i sin egen læringsproces, og bliver bevidst om flg.:

- *Hvor skal jeg hen? (hvad er jeg ved at lære?)*
- *Hvor er jeg nu?*
- *Hvad er mit næste skridt?*

En forudsætning for at barnet kan blive læringsbevidst er, at læringen synliggøres og gøres tydelig:

Vi har derfor fokus på at:

- *Have tydelige læringsmål*
- *Have fokus på barnets progression*
- *Bruge feed-back (voksen-barn, barn-barn)*
- *Have et fælles sprog for læringsproces og læringsstrategier*
- *Barnet forstår at læring er en proces, hvor det at fejle er ok*

- **At gøre barnet robust, så det er i stand til at mestre livets udfordringer**
- **Barnet får et udviklende tankesæt, i modsætning til et fixeret tankesæt**
- **Give barnet passende udfordringer, - ud fra nærmeste udviklingszone – (at give barnet mulighed for at "wobble")**

Læring forstås som en social proces, hvor barnet lærer sig nyt, i et samspil med andre børn og voksne.

Læring foregår hele tiden og overalt i vores hverdag sammen. I daglige rutiner, i leg, i bevægelse og i planlagte aktiviteter.

Børn leger fordi de synes det er sjovt, og fordi de ikke kan lade være.

Institutionens læringsmiljø understøtter barnets naturlige lyst til at udforske og øve sig i at blive bedre til alting. De voksne der brænder for noget, er de voksne der er spændende at være sammen med og som understøtter barnets læring bedst.

Det er det pædagogiske personales ansvar at tilbyde muligheder. At institutionen byder på omsorg og tryghed, som base for et spændende og udfordrende miljø med tid og rum til fordybelse. At der i hverdagen præsenteres ting, der fanger børnenes lyst og interesse, udfordrer deres kreativitet og giver det enkelte barn passende udfordringer. De voksne skal lytte til og støtte børnenes interesser og skabe muligheden for at følge dem, og lade barnet være medbestemmende for sin hverdag.

Forklar mig – og jeg glemmer

Vis mig – og jeg husker

Lad mig prøve – og jeg forstår

Det pædagogiske grundlag:

Børnesynet i Bakketoppen:

Børnesynet er afspejlet i alt hvad vi gør, måden vi tænker, planlægger og taler om og til børnene på. Det er styrende for vores pædagogiske praksis og i vores tilrettelæggelse af læringsmiljøer i gennem hele dagen. Det kan ses i vores handlinger og samvær med børnene, når vi arbejder med tilknytning, læring. nærvær og omsorg, i øjenhøjde med børnene.

Det styrende og gennemgående i vores tilgang til børnene i Bakketoppen er:

‘Børn gør det godt, hvis de kan’. Det er altid de voksnes opgave at bære ansvaret for og anerkende og håndtere børnenes følelser, reaktioner og udviklingspotentiale. Vi arbejder i mindre grad med årsagsbegrundelser, men i højere grad med anerkendelse samt at hjælpe barnet med at navigere i og forstå

dets egen virkelighed, så de oplever at have værdi i sig selv og være aktive medspillere ind i eget liv og læring.

FN's Børnekonventions fokus på barnets ret til leg og medbestemmelse står centralt i danske dagtilbud. Det betyder, at vi som dagtilbud er forpligtet til at give børnene medbestemmelse og skabe læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i barnets perspektiver, og hvor den børneinitierede leg fremmes af det pædagogiske personale, som værner om barnets initiativ, fantasi og virkelyst.

Vi skal være med til at understøtte det gode børneliv, forstået som et liv, hvor der er plads, tid, og ro til at være barn, og hvor de voksne giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære og udvikle sig igennem legen og samværet.

Det er vigtigt for os at alle børn er føler sig unikke og oplever sig som en vigtig del af det lille, såvel som det store fællesskab i Bakketoppen. Alle børn skal opleve stjernestunder i løbet af en dag, hvor de føler sig set, hørt og forstået af omverdenen.

Børnesynet i Børnehuset Bakketoppen kommer til syne ved at de voksne:

- Er nærværende omkring børnene. Vi bruger barnets navn, når vi fx møder barnet om morgenen og i løbet af dagen og skaber øjenkontakt.
- Italesætter børnenes følelser igennem dagen såvel vrede og frustration som glæde og begejstring.
- Sætter ord på børnenes initiativer især når de kommer til syne kropsligt udtryk eller nonverbalt.
- Er nysgerrige på børnenes intentioner og handlinger både i dialogen, men også i konkrete handlemuligheder. Vi er optaget af at fortælle børnene, hvad de gerne må fremfor, hvad de ikke bør gøre.
- Vægter at se og anerkende pædagogikken igennem hele dagens både relations arbejdet men også planlagte såvel som spontane og rutinesituationer.
- Skaber genkendelige og tydelige rammer, hvor strukturen er bærende, men hvor vi samtidig er opmærksomme på at minimere afbrydelser i børnenes lege.
- Tilpasser læringsmiljøet, så det er fleksibelt i forhold til børnenes behov, interesser og ståsteder.
- Inddeler børnene i mindre grupper og skaber forskellige deltagelsesmuligheder både i grupperne, men også på tværs af huset, hvor vi har øje for relationer såvel alder og interesser.
- Er opmærksomme på at balancere mellem barnets egne – og fællesskabets behov.
- Arbejder med barnets selvhjulpethed, hvilket styrker barnets selvværd bl.a. ved at give børnene ansvar og opgaver, så de oplever sig værdsatte og delagtiggjorte.

Dannelse og børneperspektiv:

Vi skal fremme børnenes dannelse, hvor begrebet dannelse refererer til en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at

orientere sig og handle i en digitaliseret og global verden som et hensynsfuldt, kritisk, demokratisk menneske.

Børn på fx 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så barnet oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. De voksne skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin egen læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som de voksne er ansvarlige for at skabe. Det dannede indhold skal være meningsfuldt, udfordre barnet og være afsæt for barnets måder at begribe og handle på.

Vi skal fremme barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen skal være grundlæggende, og der skal tages udgangspunkt i et børneperspektiv, uanset om der er tale om hverdagsituationer, børneinitierede aktiviteter eller voksenplanlagte forløb.

Sådan arbejder vi i Bakketoppen med dannelse og børneperspektiv:

Alle børn skal opleve at medvirke i og have indflydelse på deres egen dagligdag i Bakketoppen. Samtidig skal børnene opleve, at deres dagligdag er meningsfuld. Det sikrer vi bl.a. ved at være nysgerrige på, hvad der optager børnene, og ved at forsøge at flette børnenes egne initiativer ind i dagligdagen.

Vi arbejder bl.a. med "Feedforward" og "Feedback" i dagligdagen, som består af "barn-barn-feedback" og "barn-voksen-feedback" og omvendt. Her bliver børnene bevidste om, at de selv har indflydelse på egen dagligdag, og vi voksne får mulighed for at se og forstå tingene fra børnenes perspektiv.

Vi inviterer børnene til at være aktivt deltagende i forskellige demokratiske sammenhænge. Et eksempel er til samling på gruppen. Her oplever børnene bl.a. at blive lyttet til, at skulle lytte til andre, og at skulle vente på tur. Et andet eksempel er børnenes deltagelse og medejerskab i dagligdagens rutine-situationer, bl.a. børnenes store lyst til og stolthed over at hjælpe til med borddækning på stuen eller at dele skamler ud til de andre børn før samling.

Vi voksne er bevidste om at være gode rollemodeller ved at vise og italesætte, hvad vi vil med børnene, og hvad vi ser i form af børnenes initiativer, hensigter og adfærd. Fx udviser vi ro og er lyttende, når vi ønsker det samme af børnene. Italesætter og udviser taknemmelighed for de opgaver, det enkelte barn eller børnegruppen udfylder.

Leg:

Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for barnets sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn.

Børnenes spontane og selvorganiserede leg skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen. De voksne har samtidig et ansvar for at have en opmærksomhed på, hvordan lege fællesskaberne blandt børnene udvikler sig. De voksne bør løbende vurdere, om det er nødvendigt at rammesætte legen, så alle børnene trives i legen, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en positiv oplevelse af at være med.

Rammesatte legeaktiviteter kan fx tage udgangspunkt i, at børn og voksne sammen reflekterer over, hvordan legen kan udformes og udvikles. Pædagogiske legeaktiviteter åbner også mulighed for at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen

Sådan understøtter vi i Bakketoppen børnenes leg:

Leg har en værdi i sig selv og er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling. Legen skabes på børnenes præmisser og fremmer bl.a. deres fantasi, fordybelse og nysgerrighed. Vi understøtter legen, når der er brug for det, både ved at være guidende på sidelinjen og ved at indgå i legene sporadisk eller fuldt ud med en rolle/opgave på lige fod med børnene. Vi forsøger at have øje for, hvad der skal, for at alle børn føler sig som en del af nogle gode lege med andre børn. Har et barn fx svært ved at lege med andre børn, vurderer vi, at der skal være en voksen, som påtager sig en rolle/opgave i legen omkring dette barn, og derfra hele tiden kan være støttende til, at barnet opbygger sociale kompetencer og forstår legens spilleregler.

Vi kan være en støtte til at tyde, aflæse eller udtrykke børnenes lege-intentioner og hjælpe børnene med at spejle hinandens følelser. Fx at kunne sige fra på en ordentlig måde eller at byde hinanden ind i en leg. Det skal være med til at sikre, at legene udvikler sig positivt for hele børnegruppen.

Vi sikrer, at der er rum og tid til legen ved at etablere forskellige legestationer i grupperummene, som inspirerer børnene til forskellige rollelege, konstruktionslege m.m. Bl.a. kan man komme til frisør eller lege købmand. Vi sikrer i det hele taget, at børnene har mulighed for at lege i mange forskellige miljøer, både i Bakketoppen, udenfor og på ture ud af huset.

Vi udvider og udvikler børnenes fantasi i legen ved at lege med andet end almindeligt legetøj. Fx kan en tur i skoven hurtigt udvikle sig til en fægtekamp imod den store skovtroll. Vi værner om den gode leg, og vi voksne er bevidste om at gå med i legen, når det kan lade sig gøre, og respekterer samtidig legens betydning for børnene. Fx hos en pigegruppe som er optaget af at lege prinsesser, kan man i stedet for at afbryde legen, fordi de skal vaske hænder, bede prinsesserne være så venlige at vaske deres yndige prinsesse-hænder på det kongelige badeværelse.

Vi sammensætter i bestemte sammenhænge bevidst grupper med få børn, enten kendte for hinanden eller ikke. På den måde har børnene mulighed for at lege uforstyrret og får evt. lyst til at indgå i nye relationer på tværs af grupperne. Det kan fx være 2-3 børn i salen i middagsstunden, hvor resten af børnegruppen er på legepladsen.

Vi opfordrer alle forældre til at etablere korte legeaftaler i fritiden med mange forskellige børn, da vores erfaring er, at det knytter nogle bånd til hverdagen i Bakketoppen, og derfor er med til at styrke børnenes indbyrdes relationer til langt flere børn. Det giver dem ligeledes flere nuancerede sociale kompetencer til at indgå i nye relationer fremover.

Læring:

Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.

Børn lærer ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig og stille spørgsmål og udfordringer samt ved at eksperimentere med fx materialer og gøre opdagelser. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner. De lærer ved at opleve nyt og ved at opleve, at de fx kan bidrage til at ændre på regler og finde innovative og kreative løsninger på udfordringer i sammenhænge, de indgår i fællesskab med andre børn og voksne. Børns læring fremmes af at turde begå fejl, famle og slippe fantasien løs. Det betyder, at de voksne skal skabe et alsidigt, inddragende og trygt læringsmiljø, der fremmer sådanne eksperimenterende kompetencer samt lyst til at lære og opleve mere – også efter dagtilbudstiden.

Læring i dagtilbud er meget mere end fx tilegnelse af kulturelle værdier, kundskaber, færdigheder og handle-mønstre. Læring i dagtilbud sker i en vekslen mellem blandt andet børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutinesituationer som fx frokosten. De voksne skaber et læringsmiljø, der fører barnet videre i dets sociale, emotionelle og kognitive udvikling.

Dagtilbuddet er kun én blandt flere arenaer for børns læring og udvikling, hvor hjemmet er den mest centrale, som har størst indflydelse på barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Barnet skal derfor have mulighed for i dagtilbuddet, at behandle og eksperimentere med dets erfaringer fra hjemmet og andre arenaer. Derudover er det vigtigt, at barnet får mulighed for at få alsidige oplevelser og erfaringer fra natur, nærmiljø, kultur og samfund, ligesom der skal være fokus på at fremme både nonkognitive og kognitive kompetencer.

De voksne skal bruge børnenes legeindhold som pejlemærker for, hvad der optager dem, hvad der kan være en udfordring for deres læring og udvikling, og hvad der derfor er oplagt at arbejde videre med i planlagte læringsaktiviteter sammen. Det kan fx ske, at børn savner fælles erfaringsgrundlag at lege ud fra. Eller at børnene fx leger de samme lege hele tiden, uden at der sker en udvikling, eller at de ikke lykkes med at skabe fordybende fantasilege, men kun gør ansatser til fælles leg. Eller at et barns manglende verbale sprog er en barriere for at udtrykke

følelser eller behov. I forhold til at understøtte et fælles erfaringsgrundlag kan de voksne støtte børnene i deres adgang til en stadig større erfaringsverden og mere direkte, ved at de voksne indimellem deltager i børnenes lege. Dermed inspirerer de voksne børnene til at tage legen andre steder hen. Samtidig må de voksne systematisk have fokus på de børn, der ikke af sig selv indgår i legene og aktiviteterne, eller altid har den samme rolle i lege og aktiviteter. De voksne har ansvaret for, at børnene får mangfoldige og rige erfaringer med lege og aktiviteter.

Når de voksne målrettet arbejder med børnenes læring inden for fx bæredygtighed, digitalisering, naturfænomener, kultur eller lignende, skal den pædagogiske tilgang være baseret på en legende og eksperimenterende tilgang, for at læringens indhold og form giver mening for børnene.

Sådan understøtter vi i Bakketoppen børnenes læring:

Børn lærer hele dagen, og der er læring i alle kontekster. Når et barn befinder sig i en hvilken som helst kontekst, tilegner det sig en erfaring. Den erfaring handler barnet ud fra og møder efterfølgende en ny reaktion/konsekvens. Lige præcis i den proces udvikler barnet en læring, og lige præcis den læring finder sted hele dagen i Bakketoppen. Derfor er vi bevidste omkring, hvordan vi voksne møder børnene, hvordan børnene møder hinanden, og i det hele taget med hvilken tone/stemning livet i Bakketoppen udfolder sig.

Vi er opmærksomme på, at det enkelte barn lærer om verden på sin egen måde. Derfor tilpasser vi læringen til hvert enkelt barn, nærmeste udviklingszone. Hver gruppe planlægger aktiviteter, så der kan arbejdes i små grupper i den udstrækning, der er mulighed for dette. Vi arbejder også med at bruge børnenes egne ideer, og tager udgangspunkt i, hvad de er optaget af.

Hvis børnene fx er optaget af små krible/krable dyr, griber vi deres interesse, undersøger og lærer om emnet i fællesskab. Vi finder dem i naturen, læser om dem eller omvendt, læser om dem og finder dem efterfølgende i naturen.

Børnenes læring sker ligeså gennem de daglige rutiner, i hverdagen. Fx i garderoben, når børnene øver sig i at tage tøj på. Eller ved frokostbordet hvor de lærer at vente på tur, rækker hinanden maden og øve sig i at øse op. Vi italesætter over for børnene "du øver dig".

Til samling i børnehavegrupperne skaber vi rum/kultur for, at børnene øver sig i at turde stå frem og fortælle, hvad de har lært i et særligt forløb. Børnene øver sig i at turde fortælle og sætte ord på deres oplevelser. Det giver en større refleksion til barnet omkring, hvad det har lært og hvordan. På vuggestueniveau hvor børnene endnu ikke har et særligt stort ordforråd, italesætter vi højt over for børnene, hvad de har lært, så refleksionen på denne måde indgår i deres mindset. Til samling øver de sig fx på skift til at være på, da de har ansvaret for en opgave, hvor de er i centrum.

Vi indretter kontinuerligt grupperummene både ud fra børnenes interesser og forskellige temaer, så der hele tiden er et inspirerende miljø for børnene til at udforske ny læring. Fx dukkekrog eller et hjørne med riddere og borge. Vi bruger uderummet på alle tider af dagen,

hvor der er god mulighed for at udfolde sig, og børnene derfor har større mulighed til at bruge deres fantasi og til at fordybe sig i rollelege.

I Bakketoppen har børnene mulighed for at medbringe deres egen cykel, som de kan cykle på cykelbanen med. Det giver dem mulighed for at øve sig i at køre på egen cykel og evt. lære at køre uden støttehjul.

Vi arbejder bevidst med begreberne *feed forward* og *feedback*. Det gør vi af flere årsager. Vi vil gerne være synlige og tydelige voksne, som gør børnene bevidste om, hvad vi forventer af dem i forskellige respektive situationer. Vi vil gerne gøre dem opmærksomme på/ bevidste omkring, hvad målet er med det, vi foretager os, hvad de skal øve sig i og eventuelt hvordan. Denne proces skaber vi i fællesskab med børnene, hvor vi sammen sætter "tankerne i blød", og reflekterer i plenum. Det gør sig gældende i alle hverdagens aspekter lige fra fælles regellege, små kreative opgaver til gåtur i trafikken m.m. Fx-

- Når vi skal krydse en vej ser vi først til venstre, så højre og venstre igen – *hvorfor mon det?*
- Når vi har set os godt for så skal vi også lytte til trafikken – *hvorfor er det mon vigtigt?*
- Vi holder altid vores gåmakker i hånden – *hvorfor? Kan man ikke bare slippe et øjeblik?*
- Osv.

Ligesom *feed forward* er en vigtig del af en læringsproces, hvor børnene reflekterer over, hvad de skal, hvornår, hvordan og hvorfor – er begrebet *feedback* også en vigtig brik i livets store læringsspil. Når børnene har håndteret/eksperimenteret med den givne situation, de havde gjort sig tanker om jf. *feed forward*, kan vi voksne (eller den øvrige børnegruppe) hjælpe med konstruktiv *feedback*. Hvad var godt, hvor kan vi se barnet har øvet sig, hvad kan barnet gøre anderledes til næste gang – hvorfor? Osv. Den læringsproces barnet gjorde sig erfaringer med, bliver på denne måde "mødt, set og anerkendt" af andre. Barnet vil i en sammenlignelig proces/situation kunne trække på de erfaringer og den *feedback* Han/hun fik, og anvende den konstruktivt. Efterfølgende møder barnet på ny *feedback*, og således kan barnets læring visualiseres som en hermeneutisk spiral.

Børnefællesskaber:

I dagtilbud indgår børn i et socialt fællesskab med andre børn og voksne. De konkrete børn og de voksne der er til stede i dagtilbuddet, er fælles om at skabe det sociale rum, hvorigennem de enkelte børn lærer og udvikler sig. Sammen med de voksne har de andre børn betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig, når det er i institutionen.

Al leg, dannelse og læring sker i et socialt samspil med de øvrige børn og voksne. I dagtilbuddets hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at

prøve forskellige positioner mv. Det er de voksnes og lederens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Forældrene har et medansvar, som betyder, at forældrene indgår i at skabe et velfungerende børnefællesskab præget af anerkendelse af alle familier uanset disses forudsætninger. I det pædagogiske arbejde med den pædagogiske læreplan arbejdes der med sammenhænge mellem børnenes perspektiver, venskaber på tværs af alder, køn og kultur, og at mobning forebygges, mulighederne og begrænsningerne i det sociale rum og de pædagogiske målsætninger. Dagtilbuddets børnefællesskaber skal også skabe rum for, at børn kan etablere venskaber på tværs af alder, køn, og kultur, og at mobning forebygges.

Sådan arbejder vi i Bakketoppen med børnefællesskaber:

Alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet i Bakketoppen. Det sikrer vi bl.a. ved at tilrettelægge aktiviteter, som rummer alle børn på forskellig vis.

Vi giver børnene mulighed for at indgå i aktiviteterne på forskellige niveauer, i forskellige sammenhænge og med forskellige udfordringer. Det gør vi bl.a. ved at dele børnene i mindre grupper, at lade dem være en vigtig del af dagligdagens rutiner, at komme på ture ud af huset i større og mindre grupper og ved, at et barn fx får lov til at deltage i en aktivitet på anden vis end de andre børn, hvis dette gør det muligt for barnet at være en del af fællesskabet.

Børnene i Bakketoppen oplever at blive respekteret og lyttet til, både i det store fællesskab og i mindre grupper. Det sker bl.a. til "samling" på grupperne, hvor der er fokus på, at alle er stille og lytter, når et barn fortæller eller viser noget frem. Et andet eksempel er, at de voksne opfordrer børnene til at lytte til hinandens ideer og til at gå med på legekammeraternes ideer og initiativer i legen. Ligeledes erfarer børnene at de voksne lytter og følger børnenes spor i hverdagen, både i forbindelse med den "frie leg", men også i forbindelse med planlagte aktiviteter, da disse oftest kan formes samt udvikles i takt med børnenes erfaringer og nyopståede ideer.

Gode relationer og venskaber er afgørende for børnenes oplevelse af at være en del af fællesskabet. Vi understøtter og forstørrer børnenes legerelationer og venskaber, bl.a. ved at sætte ord på handlinger, hensigter og oplevelser børnene imellem. Vi opfordrer til og understøtter med tale og aktiv deltagelse til nye venskaber børnene imellem.

Vi sætter ord på for børnene, hvad det vil sige at være en del af et fællesskab. Det gør vi bl.a. ved at definere og gøre børnene bevidste om, hvilket fællesskab de er en del af lige nu. Fx benævner vi til samling i vuggestuen, hvilke børn der er her lige nu, og hvem vi mangler i gruppen i dag. Vi synger en "goddag" sang, hvor alle børn bliver nævnt, og børnene venter spændt på, at både deres eget og de andre børns navne bliver nævnt.

Vi italesætter vigtigheden i, at ikke alt handler om "mig", og vi praktiserer at samarbejde, hjælpe og glæde hinanden. Fx ved at alle hjælper hinanden med at lave græskarhoveder til Halloween. I stedet for at få hver sit græskar med hjem, samarbejder vi om at udsmykke byen med vores flotte græskarhoveder.

Når fællesskabet er i fokus, er det en vigtig læring, at det enkelte individ ikke kan være med til at bestemme alt. Derfor italesætter vi ofte, hvornår og hvad børnene kan være med til at bestemme. Ligesom børnene også italesætter, når det er de voksne, der bestemmer noget i de respektive situationer. Eksempelvis lærer børnene, at de ikke kan bestemme om, de vil holde en gåmakker i hånden, når vi er på tur, da vores intention er at passe på børnene.

Vi samarbejder med forældrene i Bakketoppen om at skabe de bedste børnefællesskaber. Det gør vi bl.a. ved at opfordre forældre til at arrangere legeaftaler børnene imellem, også imellem børn som ikke før har leget sammen. Vi ønsker at forebygge mobning ved, at børnene etablerer venskaber på tværs af alder, køn og kultur.

Pædagogisk læringsmiljø:

Med pædagogisk læringsmiljø forstås et miljø, hvor der med afsæt i de centrale elementer i det pædagogiske grundlag arbejdes bevidst og målrettet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske læringsmiljø er baseret på et samspil mellem strukturelle parametre som personalets uddannelse og kompetencer, børnegruppernes størrelse, fysiske rammer, normering, digitale redskaber, den æstetiske udformning mv. og en række proceselementer som det empatiske samspil med de andre børn og de voksne, udfordrende dialoger og situationer, forældresamarbejdet og hverdagens rytme mv. Den pædagogiske læreplan skal understøtte og tydeliggøre samspillet mellem disse forhold.

Ved etablering af et pædagogisk læringsmiljø i dagtilbud vil det være en forudsætning, at de voksne og ledelsen løbende har blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig.

Det vil fx have stor betydning, for børnenes sociale udvikling, at der er et miljø, hvor barnet støttes i at sige fra og til og indgå i både kendte og nye sammenhænge med andre børn, ligesom det har stor betydning for barnets kommunikative og sproglige udvikling, at der er et rigt sprogligt miljø i dagtilbuddet, hvor de voksne er bevidste om at indgå i længere dialoger med børnene, stille åbne spørgsmål og kontinuerligt sætte ord på alt det, der sker i hverdagen i forbindelse med såvel pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner med børnene som frokost, oprydning mv.

Det er et krav, at det pædagogiske læringsmiljø skal være tilstede hele dagen. Det betyder, at det pædagogiske læringsmiljø i forbindelse med både børnenes leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner som fx bleskift, frokost, oprydning, når børnene tager tøjet på og af i garderoben mv. skal give børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det indebærer, at børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen, men finder sted hele dagen.

At etablere et pædagogisk læringsmiljø i de daglige rutiner vil fx handle om at tale med barnet, mens det får skiftet ble, så barnet får stimuleret sin følelsesmæssige tilknytning og sproglige udvikling, at barnet støttes i selvhjulpethed ved at tage flyverdragt på i garderoben, at barnet

lærer at tage hensyn til andre ved frokosten, som en del af arbejdet med barnets alsidige personlige- og sproglige udvikling mv.

Det pædagogiske læringsmiljø skal altid tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Sådan skaber vi i Bakketoppen et pædagogisk læringsmiljø hele dagen, der fremmer barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse:

Vi arbejder hele tiden med det fysiske læringsmiljø, hvor vi kontinuerligt indretter grupperummene efter børnenes interesser eller et tema. Vi koder rummene, så der sendes et tydeligt signal til børnene om, hvad det pågældende område kan bruges til. Fx et hjørne med en sofa, puder og bøger, som inviterer til at læse bog eller sidde stille alene eller sammen med andre.

Vi er bevidste om stemningen i huset både børnene imellem, de voksne imellem og barn-voksen. Vi ligger vægt på det uformelle og at skabe et læringsmiljø, hvor vi griner meget sammen, bruger humor, hvor vi gerne må fejle, siger pyt og griner af os selv engang imellem.

Vi deler børnene ind i små grupper på grupperne og på tværs i huset, så ofte som hverdagen tillader det. Det giver bl.a. stille børn mulighed for at øve sig i at være på i mindre fællesskaber. Vi støtter børnene i at sætte grænser for sig selv og i at reflektere over givne situationer, bl.a. ved at spørge dem, "Hvad gjorde du så?", "Hvad kunne du have gjort?"

Vi arbejder ud fra temaer/emner, som udfordrer børnenes læring hver måned. Temaet er som udgangspunkt begrænset til den periode, vi har afsat til det, men hvis vi oplever, at børnene stadig er optaget af emnet, forlænger vi perioden.

Fx har vi i forbindelse med vores to bæredygtighedsuger lært om affaldets skadelige virkning på naturen. Børnene blev efterfølgende ved med at samle affald op i naturen, hvilket vi bakkede dem op i.

Når vi arbejder med et tema, vægter vi at have fokus på det hele dagen, også i rutinesituationerne. Hvis vi fx har fokus på bæredygtighed i forhold til vand, taler vi om det, når vi vasker hænder, tager noget at drikke osv.

Vi prioriterer tid til de daglige rutiner. Fx bleskift, toiletbesøg, oprydning og fællesskabet omkring spising og dækning af rullebord. Vi tilstræber, at børnene tænker positivt her omkring og føler sig som vigtige i fællesskabet, når de bidrager til diverse gøremål omkring rutinerne.

Vi voksne trækker på hinandens erfaringer og kompetencer, når der skal tilrettelægges tematiske forløb og fordeles roller. På den måde sikrer vi, at vi fremstår som autentiske rollemodeller.

Vi bruger og samarbejder med lokalsamfundet så ofte som muligt, bl.a. GJUK, Biohuset, kirken, biblioteket, plejehjemmet, dagplejen, Gyvelhøjskolen, Skovbyskolen, Super Brugsen og Banken. Fx besøger vi det lokale plejehjem 2-3 gange årligt til påskeklip, juleklip og syng-sammen arrangementer.

Samarbejde med forældre om børns læring:

Som en del af arbejdet med den pædagogiske læreplan, skal dagtilbuddet have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem.

Dagtilbuddets samarbejde med forældrene om børns læring skal ske via det forældresamarbejde, som allerede finder sted i dagtilbuddet i form af fx forældremøder, dagtilbud-hjem- samtaler, hente/bringe situationer, sommerfester, julearrangementer mv. Det enkelte dagtilbud skal derfor anvende nogle af de fora, hvor forældrene kommer i dagtilbuddet, til at sætte børns læring på dagsordenen.

Dette kan fx ske, ved at der på forældremøder er et punkt som handler om, hvad der arbejdes med i dagtilbuddet, og hvordan forældrene kan understøtte børnenes læring i hjemmet. Personalet vil i det daglige forældresamarbejde, hvor forældre afleverer og henter deres barn, også lejlighedsvist kunne fortælle forældrene om barnets sociale hverdagsliv og læring i dagtilbuddet og være i dialog med forældrene om, hvordan man i fællesskab kan fremme barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dagtilbuddet skal fortsat være ramme om arrangementer, hvor formålet er at styrke det sociale sammenhold og relationerne blandt børn og forældre, men dagtilbuddets samarbejde med forældrene skal også have fokus på børns læring.

Alle forældre er forskellige, og det vil være det enkelte dagtilbuds ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet, så forældresamarbejdet bliver differentieret og baseret på lokale traditioner, ønsker og den enkelte families behov. Dagtilbuddet skal sammen med forældrene afstemme gensidige forventninger til hinanden i forhold til både det individuelle forældresamarbejde og det mere generelle forældresamarbejde i dagtilbuddet. Det daglige forældresamarbejde i dagtilbud vil skulle bygge på et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om børnenes trivsel og læring.

Dagtilbuddets samarbejde med forældre i forhold til at understøtte barnets læring i familien kan fx bestå i, at dagtilbuddet vejleder forældre om, hvordan de kan bidrage positivt til barnets læring og udvikling. Forældrene kan fx læse højt for barnet, synge med barnet og i øvrigt inddrage barnet i og tale med barnet om alle de ting, som forældre og barn foretager sig i og uden for familien, så barnet herigennem får udviklet sit sprog og får udvidet sin erfaringsverden ved at stille spørgsmål, undre sig og gøre sig erfaringer.

Med forældresamarbejde om børns læring forstås netop et samarbejde, hvor såvel dagtilbuddet som forældrene har et ansvar. Forældrene har således også et ansvar for at samarbejde med dagtilbuddet og i øvrigt holde sig orienteret og bakke op om det arbejde, der foregår i dagtilbuddet i forhold til barnets og børnegruppens trivsel og læring.

Sådan samarbejder vi i Bakketoppen med forældrene om børns læring:

Vi informerer forældrene om den læring barnet får, når vi arbejder med forskellige temaer i grupperne og i huset generelt. Vi skriver ud på Aula, ligger billeder ud og laver små film, der viser den læring barnet får. Fx hvor bor haletudsen, hvad spiser den osv.

Er der særlig læring det enkelte barn har brug for at få styrket, samarbejder vi med forældrene gennem møder og vejledning. Fx hvis et barn har brug for at få styrket sit sprog, kommer vi med anbefalinger og forslag til opgaver og hverdagsting, forældrene kan lave sammen med barnet. Det kan også være i form af en lille kuffert med materialer og opgaver, som barnet får med hjem. Når forældrene vurderer, at materialet er gennemarbejdet, bliver kufferten fyldt op med nyt materiale til forældre og barn.

Ligeledes bringer vi emner op på forældremødet der kan være relevante at diskutere. Fx "Må barnet gå rundt med maden i hånden, når det spiser", eller "Hvornår og hvordan kan det lykkes at gøre barnet renlig". Derved kan forældre og personale have en diskussion eller blive inspireret af hinanden omkring dette emne og samstemme holdninger, hvis det vurderes vigtigt.

Der afholdes forældresamtaler om det enkelte barn. I vuggestuen afholdes samtalen ca. et halvt år efter opstart og igen, når barnet skal overleveres til børnehaven. I børnehaven afholdes en samtale ved opstart og igen, når barnet fylder 4 år. Derudover praktiserer vi samtaler efter behov. Samtalerne er en dialog og sparring imellem forældrene og barnets primærpædagog om barnets trivsel og udvikling i hjem og institution. Der gives på forældremødet også vejledning og rådgivning om barnets udvikling og læring. Fx kan et barn have brug for at øve sig i at gå på toilettet, og vi aftaler en fælles tilgang til dette.

Det er vigtigt for barnet, at forældrene er tæt knyttet til Bakketoppen, da barnet ofte tilbringer langt de fleste vågne timer i Bakketoppen. Når man bygger bro imellem hjem og institution, vil det have en positiv indflydelse på barnets læring. Derfor har vi også en del sociale arrangementer i Bakketoppen, hvor hele familien bliver inviteret, og vi giver forældrene et lille indblik i barnets dagligdag.

Børn i udsatte positioner:

Med børn i udsatte positioner forstås en sammensat gruppe af børn, der fx kan være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktions nedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet mv. I lighed med andre børn lærer og udvikler børn i udsatte

positioner sig i et fagligt kompetent pædagogisk læringsmiljø og i mødet med en velfunderet pædagogisk faglighed.

Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er særligt betydningsfuld for børn i udsatte positioner. Det pædagogiske personale i dagtilbud har, sammen med andre relevante fagprofessionelle, et ansvar for at støtte børn med forskellige udfordringer og sikre, at alle børn deltager i fællesskabet. Den pædagogiske læreplan – herunder de seks læreplanstemaer og de pædagogiske mål – skal være relevante for alle børn uanset baggrund, sprog, kultur og traditioner. At etablere et pædagogisk læringsmiljø for børn i udsatte positioner handler ikke om at trække et enkelt barn ud af det almene børnefællesskab for at lave en særligt tilrettelagt aktivitet med barnet. Det handler som udgangspunkt om, at børn i udsatte positioner skal udfordres og opleve mestring i forbindelse med blandt andet børne- og vokseninitierede lege og aktiviteter.

Alle børn i dagtilbud har krav på at blive stimuleret og blive mødt med positive forventninger. Det er afgørende, at det pædagogiske personale, på linje med forventningerne til de øvrige børn i dagtilbuddet, har positive forventninger til et barn i en udsat position. Børn i udsatte positioner skal være en betydningsfuld del af børnefællesskabet, ligesom deres forældre er tilsvarende betydningsfulde i forældrefællesskabet.

Nogle gange kan det være en fordel at give et udsat barn plads og rum til at være i en mindre gruppesammenhæng, hvor den voksne i højere grad har mulighed for at arbejde målrettet med barnets specifikke udfordringer, det være sig sociale, motoriske, sproglige udfordringer eller andet. Det kræver en skarp opmærksomhed hos det pædagogiske personale og ledelsen på alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem tilrettelæggelse af trygge pædagogiske læringsmiljøer.

Sådan tager det pædagogiske læringsmiljø i Bakketoppen højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes:

Vi ser alle børn som unikke individer, som hver især er udfordret på forskellig vis.

Nogle børn befinder sig i særligt udsatte positioner. For nogle af de børn er situationen generel, imens andre børn kun for en periode befinder sig i en udsat position. Det kan fx være i forbindelse med forældres skilsmisse, et dødsfald eller lign.

Børn i udsatte positioner har behov for særlig opmærksomhed fra de voksne. En særlig opmærksomhed som fundamentalt bygger på en tillidsfuld relation, hvilket er forudsætningen for at kunne arbejde med barnets trivsel.

Et barn i en udsat position vil ofte have svært ved at indgå i fællesskab på lige fod med den øvrige børnegruppe. Den/de voksne, som er tæt på barnet, vil have fokus på, at barnet udfordres både kognitivt og socialt ud fra nærmeste udviklingszone, så barnet kan mestre de udfordringer, der er i dagligdagen. Der arbejdes på samme måde, som med alle de andre børn,

men den voksne er hele tiden tæt på barnet i en udsat position for at tilpasse rammerne, guide og støtte barnet.

Den voksne vil i samarbejde med barnet benytte sig af forskellige pædagogiske metoder, så barnet kan klare de udfordringer, det møder undervejs. Det kan eksempelvis være "Børnemøder med kontrakt", "Jeg kan" metoden eller "Pitten" (fra at lære at lære). Den voksne vil opholde sig i nærheden af barnet, når det bevæger sig ud af sin komfortzone og dermed støtte og guide barnet ud fra de aftaler, de har indgået. Det kan vise sig enten verbalt, men også via anerkendende og opmuntrende øjenkontakt/mimik. På denne måde støtter den voksne barnet i at navigere i spændet mellem "alarmhjerne" og "tænkehjerne" og dermed sikre muligheden for mestring.

Vi bruger også et begreb i Bakketoppen: "Tiden står stille". Det kan vi eksempelvis bruge, hvis et barn bliver voldsomt ophidset og udviser en adfærd, der ikke er hensigtsmæssig overfor hverken barnet selv eller andre. Her italesætter vi højt, at vi holder pause, samtidig med, at den voksne bliver sammen med barnet, mens pausen står på. Når både den voksne og barnet vurderer, at barnet er klar til at deltage igen, vender de tilbage til der, hvor de sluttede. Dette sker ud fra en snak, som barnet og den voksne har, efter at barnet er faldet tilbage i tænkehjernen.

Det faktum, at børns arousalniveau regulerer sig op og ned, er en naturlig del af vores hverdag. I leg, aktiviteter og generelt i vores fællesskab bliver vi påvirket af dem, vi er sammen med samt de rammer, vi befinder os i. For nogle børn kan det være svært at komme tilbage til "normalt niveau" igen efter enten at have været langt nede i arousal (stille aktivitet læsning som eksempelvis læsning, mindfulness eller massage m.v.), eller efter at have været i højt (eksempelvis efter leg som stoledans, stopdans, alle mine kyllinger kom hjem eller lign.) De børn som kan være udfordret kan med fordel få hjælp til at blive reguleret op eller ned. Når vi hjælper med reguleringen, kan vi sætte ind på forskellige niveauer fx med kropsberøring eller andre basale behov såsom mad og lignende.

I Bakketoppen tror vi **ikke** på, at børn hverken udvikler sig eller trives ved at blive trukket ud af fællesskabet for at øve sig på pædagogiske tiltag. Vi ved samtidig også, at børn kan have svært ved at øve sig uden for deres komfortzone i store fællesskaber pga. eksempelvis høj grad af stimuli omkring dem. Derfor deler vi ofte børn ind i mindre, differentierede fællesskaber, som er overskuelige små miljøer med tilpas stimuli. I takt med succes og mestring udvides disse fællesskaber og bliver gradvist større, indtil børnene til sidst kan overskue deres færden i det store fællesskab ligeså. Dette gælder i allerhøjeste grad også for børn i udsatte positioner, hvorfor vi her er ekstra opmærksomme på, hvornår vi skal tilpasse fællesskabet omkring barnet, så der er tilpas stimuli.

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen:

I børnenes sidste år i dagtilbuddet skal der tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, og som dermed understøtter, at de kommende skolebørn er bedst muligt forberedt på at begynde i skole.

Arbejdet med at tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn i børnehaven, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, skal tage udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan.

De seks læreplanstemaer har tæt sammenhæng med de indholdselementer, der arbejdes med i børnehaveklassen. Temaerne i den pædagogiske læreplan er derfor et element i dagtilbuddenes arbejde med at skabe sammenhæng til børnehaveklassen.

Sammenhæng er ikke lig med, at indholdet i dagtilbud og skole skal være det samme. At skabe sammenhæng til børnehaveklassen kan fx handle om børnenes trivsel, arbejdet med børnefællesskaber og at understøtte børns lyst til at lære og deres mod på nye oplevelser, fordi det er elementer, der er centrale på tværs af dagtilbud og skole.

Etablering af et pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen handler blandt andet om, at børn i dagtilbud får positive erfaringer med at deltage i dagtilbuddets fællesskaber, så barnet derigennem får positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen. Det indebærer, at det pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer.

Det indebærer videre, at det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet for de ældste børn også skal introducere til og give børnene mulighed for at udvikle nysgerrighed over for bogstaver, tal, mønstre, former mv.

Arbejdet med at tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn i børnehaven, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, skal tage udgangspunkt i den pædagogiske læreplan.

Sådan skaber vi i Bakketoppen et pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen:

Vi har valgt i Bakketoppen at have en storbørnsgruppe. Bakketoppens børn rykker op i vores storbørnsgruppe fra august, det sidste år af deres børnehavetid. Her har vi etableret et læringsmiljø som, udover at danne ramme for børnenes fortsatte læring, trivsel, udvikling og dannelse, også lægger særlig vægt på brobygning mellem børnehave og skolelivet.

I årets opstart i storbørnsgruppen fokuserer vi på at hjælpe børnene til at danne flere gode relationer, idet børnene kommer fra flere forskellige grupper, og derved få etableret et bæredygtigt fællesskab, hvor alle føler sig værdifulde. Ved at børnene får succes med at danne nye gode relationer, får de mod på at blive ved med at danne nye tætte relationer, som de også får brug for i skolelivet.

I storbørnsgruppen øver vi os bl.a. i kompetencer som fordybelse, koncentration, fælles fokus og vedholdenhed. Kompetencer som er vigtige at have gjort sig mange erfaringer med inden skolestart.

- Til samling øver vi os eksempelvis i at have fælles fokus. Vi lægger mærke til hvem er stuens børn der er repræsenteret og hjælper hinanden med at få øje på hvem vi mangler i Regnbuestuens *fællesskab*. Børnene øver sig i at række hånden op hvis de vil sige noget. På denne måde øver børnene sig også i at udskyde egne behov og impulser. De lytter til hinanden fortællinger/oplevelser og når man bliver god til at lytte aktivt, kan børnene også stille uddybende spørgsmål til dele af fortællingen de synes var spændende, eller noget de ikke forstår. Børnene øver sig også i at modtage kortere eller længere kollektive beskeder og efterfølgende huske hvad de skal.
- Hjælp til selvhjælp – for på sigt at blive selvhjulpne. Når børnene kaster sig ud i skoleeventyret, bærer de en god ballast med sig i deres rygsæk, hvis de har selvtillid til at turde tro på de kan klare dagens udfordringer. Eksempelvis hvad angår garderobesituationer, spisesituationer og ture på toilettet. Vi voksne guider børnene og reflekterer med dem i fællesskab om hvordan de mon kan løse respektive udfordringer, eller eksempelvis spørge en ven om hjælp hvis noget driller for meget. Hvad angår toiletbesøg starter børnene med at tørre sig selv når de starter på Regnbuestuen, og så tørrer de voksne "efter" indtil vi i fællesskab med det enkelte barn synes at "de har lært det". I denne proces arbejder vi som med alt andet sammen med børnenes forældre, altså øver børnene både hjemme og i Bakketoppen. På denne måde bliver toiletbesøg ikke en udfordring når børnene starter i skole.
- Vi spiller eksempelvis også mange spil. I et spil er der et regelsæt som ikke er til at rokke med. Ikke alt er til forhandling. Børnene øver sig i forskellige aspekter såsom vinde/tab, vente på tur, strategisk tænkning, problemløsning osv. Et spil har yderligere en start og en slutning – selvom børnene kan opleve undervejs ikke at have interesse for at fortsætte spillet/forløbet – øver de sig i at strække koncentrationen og vedholdenheden. Mange af de elementer børnene øver sig i her i Bakketoppen vil de blive konfronteret med videre i skolelivet også – måske ser udfordringen lidt anderledes ud i skoleregime, men børnene vil kunne trække på nogle erfaringer som de kan trække på – og udvikle yderligere efter nærmeste udviklingszone.

Vi har, når vi nærmer os skolestart, et godt samarbejde med de to lokale skoler, hvilket bliver særligt synligt, når overgangsprojekterne starter. Det er to forskellige projekter, men fælles for begge er, at børnene bliver bekendte med og trygge ved skolernes inden- og udendørs arealer. Vi besøger i løbet af året flere gange legepladserne på disse to skoler. Børnene stifter bekendtskab med deres kommende lærere, når vi besøger skolerne, ligesom lærerne fra Gyvelhøjskolen også besøger børnehaven lige inden sommerferien. Gyvelhøjskolen er den skole vi sender størstedelen af vores børn videre til, og her har vi i forbindelse med skolestart en "kendt voksen" med i de 3 første uger. Det betyder, at børnene i deres opstart både i SFO og

skoledelen har en tryk voksenrelation med sig parallelt med, at de etablerer relation til skolens voksne, nye skolekammerater samt det nye miljø de nu fremadrettet skal færdes i dagligt.

Inden overgangsprojekternes opstart, mødes vi flere gange med kommende klassekammerater fra byens øvrige storbørnsgrupper. Det betyder, at børnene har en god fornemmelse af, hvor mange andre børn der skal starte i skole sammen med dem, og nye relationer dannes allerede inden skolestart på kryds af institutionsgrænserne. Vores fokus i brobygning til skolen kan ganske enkelt beskrives kort med *tryk, tillid, genkendelighed*.

Den ugentlige turdag er vellidt blandt børnene. Vi udnytter de tilbud vi har i nærheden og kobler de oplevelser vi kan få sammen med vores egne projekter. Når vi tager ud "på ukendt grund og ukendt eventyr" har børnene ikke noget "erfaringsgrundlag" de kan trække på og vi bevæger os derfor ud af vores komfortzone. Vi lærer noget om hvordan det er muligt at tackle de indtryk og udfordringer vi møder undervejs. Vi får også mulighed for at mærke vores fællesskab på en anden måde – "nu er vi Regnbuebørn – og vi er på tur *sammen*". Desuden bliver vi nogle oplevelser og erfaringer rigere som vi kan anvende senere.

De seks læreplanstemaer

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks læreplanstemaer har til hensigt at sikre en bred læringsforståelse og fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling.

Der er fastsat en indholdsbeskrivelse for hvert læreplanstema, som beskriver de overordnede elementer, som ligger i det enkelte læreplanstema. Herudover er der fastsat to pædagogiske mål for hvert læreplanstema. Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes inden for rammerne af indholdsbeskrivelserne og de pædagogiske mål.

Beskrivelser af de seks læreplanstemaer kan findes her:

<https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan-rammer-og-indhold>

Alsidig personlig udvikling:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet *alsidig personlig udvikling*, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

I Bakketoppen har vi fokus på alsidig personlig udvikling ved at etablere et læringsmiljø, som understøtter, at alle børn udfordres i forhold til NUZO (nærmeste udviklingszone). Vi støtter børnene i at udforske sig selv samt egne potentialer, individuelt og i samarbejde med de øvrige børn. På denne måde søger vi også at understøtte samspil samt tilknytning, både børnene imellem, men også børnenes tilknytning til de voksne. Vores læringsmiljø bærer præg af omsorg, tryghed og nysgerrighed og vi fokuserer på, at Bakketoppens børn udvikler robusthed via kvaliteter som gåpåmod, oplevelse af kompetencer samt forståelse og meningsfuldhed i forhold til hverdagens struktur.

Vi lægger derudover vægt på, at alle børnene føler sig som betydningsfulde i fællesskabet i form af deltagelse heri.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2 årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Et eksempel på dette kan være, når Peter på halvandet år får tid og ro på badeværelset til selv at tage bukser og ble af, smide bleen i skraldespanden og gå på toilettet. Peter får opmuntrende ord og en hjælpende hånd af en voksen, når det driller lidt. *"Du øver dig"*, siger den voksne. På badeværelset er Sofie på to år også i gang selv, Sofie er hurtigt ude af bukserne og oppe på toilettet. Hun snakker med den voksne om, at hun har øvet sig i lang tid, og nu kan hun bare helt selv. Sofie er meget optaget af Peter, som har svært ved at få bukserne helt af. Den voksne opfordrer Sofie til at hjælpe Peter, og det vil Sofie rigtig gerne.
- Et andet eksempel kunne være Ellen på et år, som nu selv kan gå og er blevet så god til at balancere, at hun stolt selv kravler op på sin stol, når vi skal spise. Hun smiler i hele

ansigtet, idet hun sætter sig på stolen og får øjenkontakt med de andre børn og den voksne omkring bordet.

I planlagte aktiviteter:

- Et eksempel på dette kan være, når en lille gruppe børn har fået at vide af den voksne, at vi skal lege med vand og undersøge, hvordan vandet føles på kroppen. Børnene får bare ben og fødder og udforsker nu nysgerrigt forskellige baljer med koldt, varmt og lunkent vand. Mads synes, det er ubehageligt at stikke fødderne ned i baljerne. Det er helt okay, og han sidder lidt hos den voksne og ser de andre hvine og lege med vandet. Efter lidt tid kravler Mads ned fra den voksnes skød og stiller sig hen og stikker foden ned i baljen. Ved først at iagttage de andre børn, får Mads mod til at udfordre sig selv.

I børneinitieret leg:

- Et eksempel på dette kan være Karl på snart to år, som sidder på afstand og iagttager jævnaldrende Silke. Silke leger i vuggestuens legekøkken. Hun finder mad-legetøj i kassen og putter det på en tallerken. Efter lidt tids iagttagen kommer Karl løbende hen til køkkenet og griber ud efter noget mad-legetøj i kassen. Silke træder et skridt tilbage og siger *"nej!"*. En voksen som sidder i nærheden, kan se Karls intention, og siger: *"Silke jeg tror gerne, at Karl vil lege med dig"*. Silke og Karl står et øjeblik og kigger på hinanden, så finder Silke en tallerken til Karl. Den voksne hjælper børnene i gang med legen, og trækker sig igen.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5 årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Et eksempel på dette kan være i garderoben, hvor børnene øver sig i at være selvhjulpne. Når det er svært, kan en voksen eller en af vennerne hjælpe med at vise, hvordan barnet kan øve sig i netop den udfordring, det befinder sig i (tage jakken på, vende blusen rigtigt, folde flyverdragten ud over vinterstøvlerne m.v.)
- Eller i spisestunden, hvor børnene hjælper på skift med at dække rulleborde og hente mad til hele gruppen. De opfordres til mærke efter hvad angår sammenhængen mellem sult og størrelsen på den portion de øser op, hyggelig spisebordskultur, rydde op efter maden, tørre borde af, stole op, feje osv.

I planlagte aktiviteter:

- Til samling; vi øver os i at være et fællesskab, hvor der er plads til alle. Hvem er her i dag? Hvem mangler vi? Og hvorfor? Hvad skal vi lave i dag? Osv.
- Kreative aktiviteter; børnene øver sig i fordybelse, i at være vedholdende samt at vente på tur hvis de eksempelvis får brug for hjælp/guidning.

- Regellege; Børnene øver sig i at modtage samt forstå de pågældende regler i legen. De oplever at "regler er regler", og at disse ikke kan forhandles. Bliver de eksempelvis "fanget" i "Alle mine kyllinger kom hjem" – så er konsekvensen, at de skal være "ræv" resten af legen, præcis ligesom alle de andre, som også oplever at blive fanget. På denne måde konfronteres børnene med, at selvom de befinder sig i en situation, som ikke lever op til deres ønske, kan de godt øve sig i at omstille sig og fokusere på fællesskabet. Forhåbentlig oplever de så, at legen er sjovere, når alle overholder regelsættet, og de bliver en erfaring rigere i form af, at det ikke var så slemt at være ræv alligevel.

I børneinitieret leg:

- Når børnene indgår i leg initieret af dem selv, befinder de sig i et mekka af erfaringsdannelse muligheder. Se nedenstående model "Har I bare leget i dag". Netop denne model illustrerer alle de kvaliteter vi tænker børnene øver sig i, og udvikler når de leger. Nogle gange medfører det konflikter børnene imellem, når de befinder sig i denne store "arena" med så mange udviklingspotentialer i spil. Konflikter som de i forskellige henseender kan have brug for guidning af voksne til at løse. I disse situationer hjælper vi børnene med at udtrykke netop deres individuelle oplevelse af situationen, samt at lytte til de øvrige børns oplevelser/forståelser for der igennem at søge et kompromis, som alle de implicerede i legen kan være tilfredse med. I vores læringsmiljø er det centralt, at børnene selv er med til at løse deres konflikter. Vi hjælper dem med at etablere et refleksionsrum, samt med at forstå og navigere i de regelsæt, der findes i vores fællesskab jf. sociale regler i samfundet. I vores miljø tilstræber vi i fællesskab med børnene at anskue en konflikt ud fra en forståelse om, at vi ikke "fejler", men vi "øver" os. Bakketoppens voksne laver legeagttagelser og holder sig på denne måde ajour med de respektive børns individuelle legeudvikling. Iagttages det at nogle af børnene har brug for støtte/guidning i legesammenhæng, vælger den voksne ofte at deltage i legen og via sin rolle, hjælpe det barn/de børn, som har brug for at få tydeliggjort deres legeinitiativer eller lignende i legen.

Social udvikling:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet social udvikling, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

I Bakketoppen har vi fokus på fællesskab og relationer hele dagen igennem. Det er vigtigt for, at børnene trives og udvikler en robusthed, der gør, at de har et godt fundament til at kunne klare de udfordringer, de møder i hverdagen og siden senere i livet. Robustheden udvikles bl.a. via elementer som forståelse, meningsfuldhed og ikke mindst deltagelse. I vores fællesskab er der

plads til ALLE, og vi anskuer vores forskelligheder som forskellige kvaliteter, hvilket betyder, at vi alle har noget unikt at byde ind med. Dermed bliver vores forskellighed en ressource.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Vi gør meget ud af at gøre vuggestuebørnene opmærksomme på hinanden. Det gør vi bl.a. ved at italesætte og udvise begejstring, når et barn kommer ind ad døren, når et barn hjælper den voksne, når børnene hjælper hinanden osv.
- Vi sætter ord på, når et barn er ked af det, og gør børnene opmærksomme på, hvordan man ser ud (af det), når man er ked af det. Vi opfordrer børnene til at trøste hinanden, og hjælpe hinanden. F.eks. når vi tager overtøj på i garderoben.

I planlagte aktiviteter:

- Børnene er f.eks. helt bevidste om at hele Myrestuen deltager, når vi holder samling, og at man i fællesskab hjælper hinanden med at rydde op, og stille skamlerne klar til samling.
- Børnene oplever at være en del af fællesskabet, når vi synger/nævner alle børnenes navne, og når vi snakker om de børn, vi mangler i gruppen i dag.

I børneinitieret leg:

- Vi gør børnene opmærksomme på hinandens ansigtsmimik og kropssprog i legen, og opfordrer børnene til at trøste hinanden, hvis nogen bliver kede af det, at hjælpe hinanden, hvis nogen har brug for hjælp, at gå med på den leg som den anden synes er sjov, at kramme sin gode ven, hvis han/hun inviterer til det osv.
- Vi skaber tid og ro til at gode legerelationer kan opstå, og til at børnene kan fordybe sig og udvikle legen sammen. Vi er opmærksomme på børnenes gode intentioner, og hjælper dem ind i legen.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Spisesituationen; når børnene hjælper med praktiske opgaver (jf. beskrivelse under alsidig personlig udvikling), hjælper de altid hinanden i små grupper. Der skal samarbejdes, når der tælles, deles ud, og koordineres i forhold til hvem der tager sig af hvad.
- Garderobesituationen; når det eksempelvis er svært at trække sin flyverdragt ud over vinderstøvlerne, kan man få hjælp af sine gode venner, som gerne vil vise, hvordan man øver sig i det.

- På ture; når vi er på tur har børnene en gå-makker. En god gå-makker holder i hånden på en rar måde, er hyggelig at snakke med, kommer når man skal stå på række osv. En god gå-makker er også god til at hjælpe med at koncentrere sig i trafikken.

I planlagte aktiviteter:

- Når vi arbejder med planlagte aktiviteter er det altid i større eller mindre fællesskaber, uanset om vi leger, laver kreative opgaver, hører historier eller fordyber os i andre ting. Der er mange sociale spilleregler at tage hensyn til, både "skrevne" samt "uskrevne", og derfor er der meget at lære, når man skal gebærde sig. De voksne er fokuserede omkring, at være tydelige rollemodeller. Vi har etableret et miljø med en god tone, forståelse for hinanden og en lyst til at være sammen. Vi nyder at grine sammen med børnene i en atmosfære af uformelhed, hvor man gerne må lave sjov med hinanden, så længe det er med gode intentioner.
- Når noget bliver svært, og der opstår konflikter, arbejder vi sammen med børnene om at *forstå* konflikten og hinandens forskellige oplevelser af situationen. Vi snakker om, *hvad de kunne have gjort/sagt i stedet* osv.
- Vi gør børnene opmærksomme på og forstørrer de gode situationer: *"Ved du hvad Peter? Jeg kunne se at Camilla blev rigtig glad, da du hjalp hende med at få cyklen ud af skuret! – Hvor var det godt, at du lige så, hun havde brug for hjælp"*.

I børneinitieret leg:

- Når børnene leger, øver de sig i alle de færdigheder som illustrationen herover skitserer. I legefællesskabet bliver der med social udvikling for øje, bl.a. udviklet kommunikative færdigheder, selvbeherskelse, konfliktløsning, hensyn, venskab, regler og normer, opmærksomhed, tryghed og glæde.

Kommunikation og sprog:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet kommunikation og sprog, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Bakketoppen færdes børnene i et miljø, hvor der er fokus på sprog og kommunikation. Vi bruger sproget i alle sammenhænge, og kommunikerer både verbalt og non-verbalt.

Det er vigtigt, at børnene først og fremmest forstår sig selv, men sproget giver os mulighed for at kommunikere og dermed forstå hinanden. Derudover giver det os også anledning til at øve de sociale spilleregler for kommunikation såsom turtagning, ikke at afbryde osv.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2 årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- *"Lige nu rydder vi op sammen" og "vi holder samling, når vi har ryddet op."*
- Uanset hvor børnene er i deres sproglige udvikling, skal de opleve kommunikation med voksne og andre børn, som en stor og naturlig del af deres dagligdag på alle tidspunkter af dagen.
- Børnene oplever, at der bliver sat ord på, og talt om det de oplever i dagligdagen. Er barnet ved at få hjælp til at få flyverdragten på i garderoben, taler vi om flyverdragten, om hvordan barnet får armen ind i flyverdragten, at flyverdragten har en hue på, om farven på flyverdragten osv.
- På puslebordet taler vi om de billeder, vi har hængt op omkring puslebordet, og når vi vasker hænder synger vi "vaske hænder-sangen".

I planlagte aktiviteter:

- Ved hjælp af de billederammer som hænger i børnehøjde og billeder på bordene i grupperummet. De billeder vi sætter ind her handler altid om det tema vi arbejder med i vuggestuen lige nu. Det er bl.a. billeder af børnene selv, som beskæftiger sig med det pågældende tema.
- Lige nu er temaet f.eks. "kroppen" og på bordene er der derfor billeder af børnene, som bruger deres krop på forskellige måder: Hopper, løber, klatrer osv. Det giver anledning til mange gode snakke, imens vi spiser frokost. Her italesætter og taler vi med børnene om, hvad vi har oplevet og erfaret, og hvad vi er optaget af for tiden på en meget håndgribelig og konkret måde.
- Vi bruger "Fokus ord", som er knyttet til vores Tema. Det er ord/sætninger som vi italesætter ekstra meget i perioden. Det kunne f.eks. i forbindelse med temaet "Sociale kompetencer" og "Leg" være *"At lege" - "Vil du lege med mig?"*, *"Skal vi lege?"* og *"At hjælpe" - "Vil du hjælpe mig?"*, *"Skal jeg hjælpe dig?"*.

I børneinitieret leg:

- Vi sætter ord på børnenes initiativer og handlinger som opfordrer til, og støtter dem i legen. Vi ser børnenes intentioner, og hjælper dem ind i legen med andre børn.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5 årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- De voksne; sætter ord på alle handlinger i samvær med børnene. Vi "Bader" børnene i sprog, forstået på den måde at jo flere gange børn hører forskellige ord, jo nemmere får de ved at tilegne sig ord og dermed udvide deres sproglige forståelse samt ordforråd. Med samme mål for øje – "udvider" / "strækker" vi børnenes sprog, og inviterer dem til at gå i dialog omkring et emne.

Ex.: barn: "*se mine gummistøvler*". Voksen: "*ja! Der er dine gummistøvler – de er gule. Jeg kan se, de ser helt nye ud. Har du lige være ude at købe dem?*". Barnet svarer herefter, og den voksne udvider yderligere på det svar barnet giver.

I planlagte aktiviteter:

- Planlagte aktiviteter med fokus på sprog, kan eksempelvis være *dialogisk læsning, sang/sanglege, laver rim/remser, fjoller og eksperimenterer med sprog – eksempelvis "Tante T sprog" (tu tager teg tige tussen tind til tyen)* osv.

I børneinitieret leg:

- Sprog og kommunikation er der masser af, når børn leger. Uanset om det er fantasilyde fra store køretøjer eller om der "legeplanlægges" ("*... så sagde vi gerne at...*"). I "far, mor og børn" leg, optræder sproget i mange nuancer i den børneinitierede leg.
- Tager vi udgangspunkt i modellen "Har I bare leget i dag" fremhæver den også legekvaliteter med sprogligt fokus; *kommunikation, tænkning ("sproget er en forlængelse af tankerne"* kilde: Logopæd. Ellen Lystbæk, Skanderborg Kommune), *konfliktløsning og begrebsdannelse.*

Krop, sanser og bevægelse:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet krop, sanser og bevægelse, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop,

herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

I Bakketoppen arbejder vi med krop, sanser og bevægelse med det fokus for øje, at børnene skal etablere en kropslig forståelse. De skal eksperimentere med, hvad kroppen kan, samt lære at det er fedt at være i sin egen krop. Både når kroppen skal være aktiv, men også når den skal være rolig. Børn skal fornemme med deres kroppe, lære hvordan forskellige ting føles/sanses, og forstå hvorfor kroppen reagerer, som den gør.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- F.eks. støttes Anna i at kravle op ad stigen ved barnevognen, når hun skal sove til middag. Der er i denne rutinesituation rigtig meget kropslig læring, som bl.a. handler om balancen og muskel-led-sansen, og der er ikke mindst en stor stolthed og kropsglæde forbundet med Annas lille sove-rutine.

I planlagte aktiviteter:

- Aktiviteterne er mange og giver børnene mulighed for at tilegne sig kropslig erfaring på forskellig vis.
- Som eksempler kan vi nævne: leg på legepladsen - hvor der er fyldt med grov motoriske udfordringer på rutchebanen, på gyngen, på bakken, det ujævne terræn og selv det at have vintertøj og støvler på, kræver en god balance.
- I salen er der mulighed for at løbe hurtigt og langt, at hoppe, danse, spille bold osv. Her får børnene erfaring med og en bevidsthed om egen krop sammen med andre børn og voksne.
- Ved at lave mindfulness sikrer vi, at børnene gør sig erfaringer med at være i ro med kroppen, og hvor rart det kan føles. Vi giver børnene bl.a. tryk massage, sansemassage med penselstrøg og fjerner imens de ligger og lytter til beroligende.

I børneinitieret leg:

- Vi sørger altid for, at børnene oplever sansestimulering på mange forskellige måder og tidspunkter i løbet af dagen, og at de igennem sanserne bliver inspireret til leg.
- På tavlerne i børnehøjde hænger altid sanse stimulerende ting f.eks. en fjer i snor, her er børnene ofte samlet og optaget af disse ting sammen.
- Hver dag oplever børnene nye "rum" i rummet f.eks. en motorikbane som er anderledes end i går, trædepuder på gulvet som stimulerer den taktiske sans mm.

- Vi opfordrer, guider, går bagved og støtter børnene til at bruge kroppen i deres leg alene, ved siden af hinanden og sammen, hvad end det handler om køkkenleg, løbeleg eller noget helt tredje, som optager børnene.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Samlinger; når vi sidder til samling, har vi fokus på at være sammen om et fælles tredje. Eksempelvis sang, historie, fortællerunde osv. Her sidder vi alle tæt, og det er vigtigt, at alle kan være med, og øver sig i at kroppen skal være stille. Det kan vi øve os i, når vi skiftevis skal høre en besked og lytte til nogen af vennerne, som gerne vil fortælle om en oplevelse.
Efterfølgende skal vi eventuelt op og stå og synge en sang med fagter eller lignende. Vi øver i at kunne skifte samt kontrollere, hvordan vi agerer med vores krop.
- Når vi tilbringer tid på legepladsen, vores udeområde, stimuleres børnenes grovmotorik. Det gør det bl.a. via gang, løb, balance, cykling på vores store flise flisebelagte område, men også ude i vores kuperede terræn. Her løbes, rulles og kravles ofte op og ned ad vores meget store bakke.

I planlagte aktiviteter:

- Regellege; når vi eksempelvis leger "alle mine kyllinger kom hjem", eksperimenterer vi med forskellige bevægelser i vores løbebaner (løb som tigre, hop som kaniner, liste osv.)
- Mindfulness/massage; når vi træder ind i en aktivitet af mindfulness eller massage eksperimenterer vi eksempelvis med taktilsansen. Små sanseceller i huden som stimuleres med forskellige temperaturer, massagematerialer som eksempelvis pensler, svampe, ruller m.v. Børnene er ofte sammen to og to, og skal derfor både øve sig i at mærke, hvad der er rart når man modtager massage, men også hvordan man bliver god til at give massage.
- I kreative aktiviteter er der ofte fokus på finmotorikken, lige fra blyantsgreb til at håndtere en synål, pincetgreb jf. perlelægning osv.

I børneinitieret leg:

- Når børnene leger på egne initiativer, eksperimenterer de med kroppen hele tiden. Modellen "Har I bare leget i dag?" skitserer flere forskellige eksempler på, hvilke bevægelselementer/kropslige elementer der indgår i den børneinitierede leg; finmotorik, grovmotorik, rumfornemmelse og vestibulære sanseoplevelser.

Natur, udeliv og science:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet natur, udeliv og science, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundenhed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

I Bakketoppen arbejder med natur, udeliv og science ud fra et nysgerrigt, eksperimenterende og oplevelsesrigt udgangspunkt. Vi vil ud og observere, undersøge og sanse, men vi vil også tilegne os viden om naturens fænomener, ved at søge viden eksempelvis via internettet. Når vi dykker ned i begrebet science er det ud fra et legende og eksperimenterende udgangspunkt.

Vores hverdag er fyldt med stunder som har sine rødder fæstnet i science-genren, og i takt med, at det nu bliver skrevet ind i vores læreplaner, kan vi strukturere denne læringsplatform ind i hverdagen på en ny måde.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- F.eks. giver vandpytterne anledning til at hoppe så vandet sprøjter til alle sider eller til at samle vand i spande og eksperimenterer med sand, vand og mudder.
- Om foråret og sommeren rykker vi flere rutinesituationer ud i udelivet. F.eks. spiser vi frugt ude, hvor vi oplever hvordan solen varmer på kinden, og hvordan insekterne også kan lide vores frugt.

I planlagte aktiviteter:

- Bl.a. bygger vi ofte vores temaer op omkring oplevelser i naturen. F.eks. har vi haft tema om solsorten, insekterne og efteråret. Børnene har været meget optaget af disse temaer, og vi griber børnenes interesser omkring det og justere og udviklet på temaet undervejs.

- Et eksempel kunne være da vi havde tema om solsorten: Til samling talte vi om, hvad solsorten spiser, hvordan den ser ud, hvad den kan osv. Vi kiggede på billeder af solsorten på vores tavler, sang sange og sanglege om solsorten. Når vi spiste frugt lyttede vi til solsortelyde i højtaleren via YouTube, på badeværelset og ved puslebordet kiggede vi på billeder af solsorten, udenfor lavede vi fuglemad, lyttede til og prøvede at få øje på solsorten, og når vi sad inde og spiste frokost holdte vi øje med, ud af vinduet, om også solsorten spiste af den mad, vi havde hængt op i træerne.
- Derudover har vi i hele huset et årligt tema om bæredygtighed. Her er vi i vuggestuen optaget af ressourcerne "vand" og "vind". Her eksperimenterer vi bl.a. med, hvad vinden kan, og hvordan vand med forskellige temperaturer mærkes på kroppen.

I børneinitieret leg:

- Vi griber børnenes egen lyst og nysgerrighed til at udforske naturen og skaber plads til sansning, bevægelse, fantasi og masser af leg f.eks. ved gyngerne, i sandkassen, ved bakkerne og i skoven.
- Vi går bag ved børnene og støtter op om deres egne initiativer og her-og-nu interesser, nysgerrighed og henleder deres opmærksomhed på naturen som en del af legen. F.eks. optager det børnene meget at træernes flotte efterårsblade falder af, og daler ned på jorden, når det blæser. Børnene samler bladene op, og kaster dem op i luften, og griner når de lander på deres hoveder.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Når vi befinder os i naturen forundres børnene naturligt over alle naturens skønne fænomener. Her-og-nu-perspektivet er i fokus for lige netop den oplevelse eller sansning barnet/børnene befinder sig i.
Vi voksne støtter op om den oplevelse børnene fordyber sig i, og går på opdagelse/undersøgelse sammen med børnegruppen.
Vi ser det eksempelvis, når en gruppe børn kommer løbende med en spand, og glædestrålende fortæller om den snegl, de har fundet. Vi kigger sammen på den, og undersøger, hvad det nu er for noget. Vi iagttager og snakker om, hvad vi kan se på sneglen. Vi må også ind og hente en iPad, som vi kan tage med ud, og søge viden omkring, hvad en snegl er for et dyr. Når vi så eksempelvis har fundet ud af hvilket miljø snegle trives i, må vi ud og finde et godt sted i skoven/skyggen eller lignende, hvor vi kan slippe den ud igen – og snakke om, hvorfor det nu også er nødvendigt at slippe naturens dyr fri igen.
- Science i en rutinesituation kan eksempelvis være, når børn rundt om frokostbordet lader sig fascinere af, hvordan vandet løber ud af vandkanden og ned i deres kop. Hvor meget vand kan der mon være i koppen? Hvor langt oppe fra luften kan man hælde

vandet fra, så det stadig rammer i koppen? Og måske bliver barnet så fascineret af vandets "løbebane", at han/hun først opdager at glasset var (over)fyldt, da kanden var tom? Naturens love er forunderlige og fascinerende!

- Vi lærer også at fryse man eksempelvis på legepladsen, så er det muligt at arbejde sig til varmen ved at bevæge sig fysisk. Efterfølgende er det sjovt i fællesskab med børnene at undre sig over, hvorfor mon det virker? Børnene viser sig ofte at være interesseret i emnet omkring kroppens virke, hvorfor det bliver interessant at lave et emne omkring kroppens opbygning og funktioner.

I planlagte aktiviteter:

- Vi beskæftiger os eksempelvis med og undersøger, naturen og dens fænomener, når vi går på ture i lokalområdet. Vi er fysisk placeret tæt ved sø, mark og skov, hvilket betyder, at vi har rig mulighed for at følge naturens gang på tæt hold hele året rundt. Når vi har gjort os opdagelser om naturens skift, følger vi det bl.a. op af forskellige sange om de respektive årstider.
- I storebørnsgruppe arbejder de f.eks. med naturen, når de årligt dykker ned i et billedprojekt, hvor et af de temaer de arbejder med er "natur". De undersøger, hvordan naturen ser ud netop nu, og putter efterfølgende deres oplevelser samt indsamlede materialer fra naturen på et lærred.
- På legepladsen lærer vi også dagligt noget nyttigt om os selv på den pågældende årstid. Måske bliver vores fingre røde og kolde om vinteren, hvis vi ikke tager handsker på, når vi går ud. Ligesom vi mærker at græsset kildrer under vores bare fødder om sommeren.

I børneinitieret leg:

- Vi voksne vægter at gribe børnenes initiativ både, hvad angår natur- og science begrebet. Når de eksempelvis fascineres af efterårets mange nedfaldsblade, kastanjer eller de helt dybe vandpytter, lader vi os fascinere i fællesskab med dem. Når børnene eksempelvis dagligt samler blade om efteråret, og kaster dem op i luften igen, kan vi gribe ideen og hjælpe med at samle flere blade sammen. Måske ender vi alle pludseligt i et "blad-bad". Måske koster det en kastanje at køre forbi "politipatruljen" på cykelbanen, så kan vi være behjælpelige med at opfinde et "bom-system", så legen udvikles og holdes i gang, og måske kommer til at rumme flere børn i netop dette legefællesskab.

Kultur, æstetik og fællesskab:

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet kultur, æstetik og fællesskab skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

I Bakketoppen følger vi årets gang og lader os inspirere af årstidens traditioner, når vi planlægger vores aktiviteter på vores månedsplaner. Vores institution befinder sig i en velfungerende by med et pulserende fællesskab og mange gode kulturelle tilbud. Vi har som tidligere beskrevet et godt samarbejde med lokalmiljøet, de inviterer os ind til mange oplevelser, og vi bygger også bro i mange sammenhænge mellem Bakketoppen og lokalmiljøet i forbindelse med vores egne projekter.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 0-2-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Det kan være Frida på 2 år, som spontant rejser sig og peger på Mariehønen. Den voksne griber Fridas initiativ, og spørger om hun gerne vil synge "Mariehønen evigglad" Frida nikker ivrigt, og de giver sig til at synge, selvom den voksne egentlig havde noget andet på programmet.
- Børnene oplever et grupperum, som er foranderlig og inspirerende at være i. Det sikrer vi ved dagligt at kode rummet - hvilket hos os betyder, at de voksne som starter dagen i vuggestuen, gør sig bevidste tanker og valg om, hvad de vil inspirere og udfordre børnene med i dag.
- Et eksempel kan være at der i et hjørne er sat klodser og magneter frem på en spændende måde, som inspirerer børnene til fantasi og konstruktionsleg, et andet hjørne byder på køkkenleg med fremsatte gryder, skåle med mad i, som skal inspirere til "lade som om lege" og begyndende rollelege, på det store gulv er lavet en bane med puder, skamler og andre motoriske udfordringer som ender ved den store madras, som skal inspirere til at bruge kroppen og balance, i det bagerste rum er der mindfulness musik, madrasser, tæpper og bøger på gulvet, som skal inspirere til læselyst og ro i kroppen

I planlagte aktiviteter:

- Vi tager bl.a. i børneteater, hvor børnene får en stor oplevelse både sansemæssigt og æstetisk, både som tilskuere og som aktivt deltagende.

- Vi deltager med de ældste børn i byens årlige karneval og vi tager til børnekoncerter, hvor børnene oplever forskellige musikgenre. Derudover præsenterer vi voksne på stuen også børnene for forskellige musikgenre. Når vi tænder for musikken på stuen kan det lige såvel være jazz, som det kan være de traditionelle børnesange.
- Børnene er aktivt deltagende i vores samlinger, hvor vi bl.a. har "sangsamlinger". Her har vi ekstra fokus på sangen og det musiske. Vi eksperimenterer med instrumenter som rasleæg og spisepinde, som kan tromme på skamlerne, og med vores stemmer som kan være dybe, høje, viske og råbe.
- Vi understøtter børnene kreativitet og fantasi ved at skabe fordybelse i forskellige kreative processer, og ved at gribe børnenes egen måde at eksperimentere på.
- Børnene har eksempelvis været fordybet i at dekorere store sommerfugle med fingermaling og alverdens pynt. Sommerfuglene kom efterfølgende til at hænge på væggene i børnehøjde, hvor de i høj grad blev beundret og brugt som sansestimulering, da børnene var meget optaget af at se og røre ved alle fjerene, perlerne, paletterne mm.

I børneinitieret leg:

- Et eksempel herpå kan være: En voksen pakker bleer ud af papkasser med hjælp fra et par af vuggestuens børn. Da papkasserne er tomme bliver de nysgerrigt undersøgt af børnene. Flere børn kommer til, og papkasserne bliver pludselig en del af en leg, hvor børnene sætter sig i kassen og gemmer sig. Der bliver hvinet og grinet højt børnene imellem. Den voksne beslutter at papkasserne skal være en del af "legetøjet" på stuen de næste par dage, og de bliver fantasifuldt brugt til forskellige lege børnene imellem.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø, for de 3-5-årige i Bakketoppen de pædagogiske mål:

I rutinesituationer:

- Vi har dagligt samling, hvor vi vægter at have øje for hinanden. Hvem er her i dag? Hvem mangler vi i dag? Og hvorfor mon? Er de syge? Eller holder de mon ferie? Det er dejligt for et barn at mærke, det har været savnet når de vender tilbage efter ferie eller sygdom. Det giver en følelse af at være en vigtig del af vores fællesskab.
- Bakketoppens børn deltager aktivt i vores aktiviteter og har generelt et højt engagement, hvilket vi ser, når de byder ind, og dermed deler deres oplevelser med os andre.

I planlagte aktiviteter:

- Vi bliver flere gange om året inviteret i vores lokale biograf Biohuset, som viser film, der er tilpasset vores forskellige målgrupper. Nogle gange foregår der teater i stedet, eksempelvis afholdt af "Børnespiloppen". Andre gange har de respektive institutioner i lokalområdet samarbejdet om eksempelvis "juleeventyr", hvor vi eksempelvis har været til "juleteater" 1 gang om ugen i december måned.

- I storbørnsgruppen arbejder børnene eksempelvis med et årligt tilbagevendende billedprojekt, en serie af 3 billeder i alt med 3 forskellige emner. Til sidst udstiller vi vores fælles billedserie på byens lokale bibliotek. Billederne hænger til udstilling i en hel måned, hvilket giver børnenes rig mulighed for at invitere både forældre, bedsteforældre og andre interesserede ned og se deres udstilling.
- I Bakketoppen er det en del af vores årlige kultur, at storbørnsgruppen går Luciaoptog. Det er noget børnene glæder sig til at være en del af, når de rykker op i storbørnsgruppen. Vi øver hele ugen op til, der er mange elementer i spil koncentrationsmæssigt – *Luciasangen, bevægelsesrytmen når man går, holde styr på sit stearinlys og holde afstand til den som går foran en selv*. På selve Luciadagen går børnene først Luciaoptog i vores lokale SuperBrugsen, inden de igen går for deres forældre samt resten af børnehaven om eftermiddagen.
- Når vi benytter os af muligheden for at samarbejde med lokallivet i byen, bygger vi også bro mellem vores fællesskab i Bakketoppen og fællesskabet i vores lokalområde. Børnene sanser en æstetisk anderledes oplevelse, når de går Lucia, end når de handler med deres forældre. Lyset er slukket i hele butikken. Alle de handlende stopper op og trækker ud til siden, og danner en lang gang, når hele børnerækken går langsomt forbi. Der er bomstille i hele butikken, og kun de små fine, lyse børnestemmer kan høres i takt med de kommer igennem butikken. Magisk!

I børneinitieret leg:

- Kultur, æstetik og fællesskab viser sig også tydeligt i den børneinitierede leg. Vi er alle kulturformidlere både voksne som børn. Børn observerer og inspirerer hinanden, krop imiterer krop. Børnene har fortrukne steder, både inde og ude, til at lege "far, mor og børn", cykellege, gå på opdagelse efter mariehøns osv. Børnene bærer legekultur videre til de næste årgange. Vi voksne bærer også stadig legekultur med fra, da vi selv var børn, og inviterer nutidens børn ind i den legekultur, vi er opvokset i. Og pludselig bliver "Rød, gul, grøn – STOP!" – legen også igangsat og styret af børnene selv. Ligesom "Alle mine kyllinger kom hjem" osv. Før vi får set os om, er det børnene som selv står for at samle en gruppe til en bestemt leg, formidle legen til de andre, strukturere hvem der har hvilke roller osv.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Evalueringskultur og dokumentation:

Sådan arbejder vi i Bakketoppen med at skabe en evalueringskultur. Sådan bruger vi data i forbindelse med evalueringer:

I Bakketoppen bruger vi evaluering til at skabe en kultur, der er med til at udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø i dagligdagen. Vi er optaget af at skabe sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring og udvikling.

Vi arbejder med evaluering ved hjælp af observationer, børneinterviews, og skriftlige redskaber som Læringscirklen og SMITTE-modellen. Vi er strukturerede omkring indsamlingen af data i dagligdagen, og evaluerer løbende både mundtligt og skriftligt.

F.eks. skal vi på personalemøder to gange årligt evaluere på husets pædagogiske læringsmiljø som helhed og på det seneste tilsyn fra kommunen. Stuerne evaluerer desuden min. hver anden måned skriftligt på den pædagogiske praksis ved hjælp af en af ovennævnte modeller.

Sådan arbejder vi med dokumentation:

I Bakketoppen arbejder vi dagligt med, at dokumentere børns hverdag, og hvad de lærer. Når en gruppe har haft et projekt, bliver det beskrevet og så vidt muligt lagt på AULA. Det samme gør sig gældende med månedsplaner og nyhedsbreve fra stuerne. På den måde har forældrene mulighed, for, at følge med i deres barns hverdag. Vi dokumenterer ligeledes gennem billeder og historiefortællinger. F.eks. har en gruppe arbejdet med emnet eventyr, og særligt Rødhætte og ulven. Dette bliver efterfølgende dokumenteret ved, at den voksne spørger ind til, hvad der skete i eventyret, og dette dokumenteres i en historiefortælling, med børnenes egne ord.

Eller til Fastelavn hvor alle børn er udklædte, der tages billeder, af børnene, der enten lægges på AULA eller hænges op i vores billederammer. Især sidstnævnte giver anledning til nysgerrighed, underen, nye snakke og nye lege børnene imellem.

F.eks. blev der i vuggestuen arbejdet med temaet insekter, hvor der blev taget billeder af børnene der ledte efter insekter, billederne blev sat på tavlen på stuen, hvor børnene havde mulighed for, at tage billederne af og på.

Inddragelse af lokalsamfundet:

Sådan inddrager vi i Bakketoppen lokalsamfundet i arbejdet med at etablere et pædagogisk læringsmiljø:

For Bakketoppen er lokalmiljøet en vigtig faktor, som vi ynder at inddrage i vores pædagogiske læringsmiljø. Vi færdes i, og benytter os af lokalområdets faciliteter, så børnene oplever, hvordan vi i en lille by som vores står sammen, interesserer os for, samt hjælper hinanden. Vi samarbejder om flere forskellige arrangementer – og for børnene medfører det en oplevelse af sammenhæng, når de færdes med børnehaven rundt i byen til de samme steder som de færdes

privat med deres respektive familier. Børnene får en oplevelse af byens størrelse, dens virke, muligheder m.m.

Vi går ofte på biblioteket, hvor vi både leger i deres skønne børnemiljø, inviteres til at se film, læser bøger samt låner bøger med tilbage til Bakketoppen.

Vi bliver inviteret i Biohuset til at se film – målrettet de forskellige aldersgrupper, samt til teater/skuespil m.m., arrangeret af eksempelvis kommunen eller institutionerne imellem.

Ligeledes er byens dagplejere velkomne i Bakketoppen, dels til at benytte vores legeplads, men også for at gøre Bakketoppen til genkendeligt og trygt område i forbindelse med overgang fra dagpleje til børnehave. Vi samarbejder med skolerne – og deltager i det overgangsarbejde, der er aftalt dels med Skovbyskolen og Gyvelhøjsskolen.

Til december bliver vi hvert år inviteret til julegudstjeneste i kirken samt julehygge i sognegården. Resten af året bruger vi eksempelvis kirkegården som udflugtsmål i lokalområdet.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø:

Sådan arbejder vi med det fysiske børnemiljø:

Det fysiske børnemiljø i Bakketoppen omhandler de fysiske rammer indendørs og udendørs. Det drejer sig blandt andet om sundhed, ergonomi, pladsforhold, støj, inventar, indeklime og sikkerhedsmæssige forhold.

Vi har særligt fokus på hygiejneniveauet i institutionen med henblik på at reducere sygdom.

F.eks. vasker børnene hænder før hvert måltid eller når de kommer ind efter at have været udendørs, og vi lufter ud i alle rum flere gange om dagen.

Vi arbejder bevidst med at inddele børnene ind i mindre grupper og anvender aktivt legeplads, lokalområdet, gangarealer, ledige lokaler og salen med henblik på at reducere støjniveauet og give mere plads til fysisk udfoldelse.

Vi er opmærksomme på betydningen af grupperummenes indretning. På alle grupper er der f.eks. et eller flere områder, der appellerer til stillesiddende aktiviteter.

Sådan arbejder vi med det psykiske børnemiljø:

Det psykiske børnemiljø i Bakketoppen omhandler det gode samspil mellem forældre, børn og personale. Et samspil der bygger på gensidig respekt og tolerance, og hvor den gode dialog er grundstenen for, at vi alle trives i en tryk og tillidsfuld hverdag.

I personalegruppen har vi en gensidig forventning om, at alle optræder som nærværende, engagerede, motiverede, inkluderende og tydelige voksne. Der er plads til og respekt for den forskellighed, som alle relationer bygger på.

Vi er særligt opmærksomme på, hvordan børnene trives med hinanden og med de voksne

F.eks. laver alle stuer hver 3. måned en "Relations cirkel". Cirklen hjælper os til at have fokus på, om der er børn, som ikke har en nær tilknytning til en voksen.

Vi arbejder bevidst med at sikre det gode fællesskab, venskaber, tryghed, tillid, medbestemmelse og med at sikre at børnenes udfordringer ikke overstiger deres individuelle kompetencer.

F.eks. støtter vi børnene i at sige til og fra, lærer dem at drage omsorg for hinanden og at opleve glæden ved at være en del af et større fællesskab.

Sådan arbejder vi med det æstetiske børnemiljø:

Det æstetiske børnemiljø i Bakketoppen handler om, hvordan omgivelserne påvirker børnene i hverdagen. De fysiske rammer har betydning for, om børnene oplever institutionen som et rart sted at være, og om de inspireres, udfordres og motiveres til læring og udvikling.

I institutionen er vi særligt opmærksomme på grupperummenes indretning. Vi har etableret forskellige legestationer, som skal være med til at sikre, at alle børn bliver inspireret til differentierede lege. I et område kan man f.eks. lege med klodser, et andet med biler og en tredje købmand/restaurant. Kodningen af grupperummenes indretning er en proces, vi udvikler på hele tiden, da vi følger børnenes spor, og tager hensyn til børnesammensætningen på stuen.

Vi skildrer også hverdagen, og de ting vi lærer, ved at hænge diverse collager op i grupperummene. På den måde kan børnene blive inspireret til at snakke sammen om det enkelte projekt, men det giver dem også mulighed for at have noget visuelt at læne sig op ad, når de videreformidler deres læring til deres forældre.

Sådan inddrager vi børnene i deres vurdering af børnemiljøet:

Når personalet skal indfange børneperspektiv, forsøger vi at fastholde og forstå de tanker, oplevelser og opfattelser, barnet har af sit eget hverdagsliv.

Igennem observation, vores faglig viden og erfaring forsøger vi at forstå og fortolke børnenes handlinger, kropssprog og intentioner, så vi kan danne os et indtryk af, hvad der er på spil for det enkelte barn.

De børn, der har sprog bliver desuden spurgt direkte i forskellige sammenhænge f.eks. i forbindelse med en konflikt eller ved hjælp af "feedbackkort" i gruppen eller individuelt (Hvad var sjovt? - Hvad var svært? osv.)

Inddragelse af forældrebestyrelsen:

Sådan inddrages forældrebestyrelsen i forhold til udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan:

Forældrebestyrelsen ønsker ikke at blive inddraget i udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan. Det bliver de faglige fyrtårne i samarbejde med den daglige leder og de øvrige medarbejdere i de enkelte institutioner der står for dette.

Sådan inddrages forældrebestyrelsen i evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan:

Hver enkelt læreplan vil blive drøftet på et bestyrelsesmøde, hvor den daglige leder fra den pågældende institution deltager i mødet. Forældrebestyrelsen vil give feed-back på læreplanen, - set med forældrebriller, og skal godkende de enkelte læreplaner.